

Warszawa, 24 listopada 2016 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń
Społecznych oraz niektórych innych ustaw**

(druk nr 338)

I. Cel i przedmiot ustawy

Celem dokonania zmian w ustawie zawartej w druku senackim nr 338 jest odstępstwo od uregulowań ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 637) oraz uzupełniającej ją ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z podwyższeniem wieku emerytalnego (Dz. U. poz. 1544).

Pierwsza z nich z dniem 1 stycznia 2013 r. podwyższa i zrównuje wiek emerytalny kobiet i mężczyzn, ustalając go na jednolitym poziomie 67 lat¹⁾. Przyjęty wiek emerytalny w stosunku do kobiet miał obowiązywać docelowo od 2040 r. Osiągnięcie wieku 67 lat jako obowiązującego dla mężczyzn przewidziano od roku 2020. Druga z ustaw zapewniła spójność stanu prawnego w związku z przyjętymi przepisami emerytalnymi wydłużającymi i zrównującymi wiek emerytalny kobiet i mężczyzn, a ponadto eliminowała przesłankę osiągnięcia wieku emerytalnego jako jedyne kryterium ustania (lub możliwości ustania) stosunku pracy (także utraty możliwości zajmowania dotychczasowego stanowiska, wieku jako wyznacznika uprawnień do wykonywania określonych czynności zawodowych,

¹⁾ zmiana wieku emerytalnego objęła co do zasady ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Z dniem 1 stycznia 2013 r. wiek emerytalny podlegał podwyższaniu w stosunku do kobiet urodzonych od 1 stycznia 1953 r., poprzez dodawanie do obowiązującego wieku emerytalnego (60 lat) miesiąca co kwartał, wydłużając wiek emerytalny w danym roczniku urodzeń o 4 miesiące na rok. W kolejnych latach urodzeń, w przedziałach kwartalnych, dodawano kolejno 4 miesiące, dochodząc do wieku 67 lat. Na podobnej zasadzie oparto podwyższanie wieku emerytalnego dla mężczyzn urodzonych od dnia 1 stycznia 1949 r., podwyższając ich wiek emerytalny od progu 65 lat, przyjmując od 1 stycznia 2013 r. zwiększenie wieku emerytalnego o 5 miesięcy (dla urodzonych w pierwszym kwartale 1949 r. – 65 lat i 5 miesięcy). Dla mężczyzn urodzonych w kolejnych kwartałach danego roku wiek emerytalny wzrastał o miesiąc (corocznie więc o 4 miesiące).

przyznania prawa do zabezpieczenia społecznego lub wcześniejszego rozwiązania stosunku pracy w związku z ukończeniem określonego wieku emerytalnego). Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z podwyższeniem wieku emerytalnego wprowadziła niezbędne uzupełnienia w zakresie przyjętym ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (zmiany dotyczyły m. in. ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych czy ustawy o pomocy społecznej).

Przyjęta przez Sejm 16 listopada 2016 r. ustawa o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw przywraca wiek emerytalny powszechnie obowiązujący przed 1 stycznia 2013 r., tj. 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn, znosząc także instytucję tzw. emerytury częściowej, która przysługiwałaby ubezpieczonym, którzy nie osiągnęli ustalonego w 2012 r. wieku emerytalnego, przy spełnieniu przez nich jednocześnie określonych warunków²⁾.

Zachowano przy tym w stanie prawnym zasadę *wygaszania* uprawnień do *preferencyjnego* przechodzenia na emeryturę, przy spełnieniu określonych przesłanek, dla określonych grup (stan spoczynku sędziów, prokuratorów oraz rolników – do końca 2017 r.).

Zmianie podlega szesnaście ustaw, obejmujących powszechny system emerytalny, system ubezpieczenia rolników oraz system zaopatrzeniowy, w tym *stan spoczynku* dla sędziów, emerytury pomostowe, nauczycielskie świadczenia kompensacyjne, a także emerytury kapitałowe.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 2017 r.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy stanowi inicjatywę ustawodawczą Prezydenta, która wpłynęła do Sejmu 30 listopada 2015 r. (druk sejmowy nr 62). Pierwsze czytanie odbyło się na 4. posiedzeniu Sejmu 9 grudnia 2015 r., po czym projekt został skierowany do prac w Komisji Polityki

²⁾ legitymowanie się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym co najmniej 35 lat (kobiety) i 40 lat (mężczyźni) oraz wiekiem co najmniej 62 lat (kobiety) oraz co najmniej 65 lat (mężczyźni). Wysokość emerytury częściowej określono na poziomie 50% kwoty emerytury, która byłaby pobierana w wieku 67 lat, emerytura ta nie podlegała podwyższeniu do kwoty najniższej emerytury, ale uprawnionego do niej nie obowiązywałyby ograniczenia związane z osiąganiem przychodów (zmniejszanie ani zawieszanie świadczenia w razie przekroczenia określonych ustawą progów).

Społecznej i Rodziny. 12 stycznia 2016 r. odbyło się wysłuchanie publiczne. Dalsze prace toczyły się w podkomisji, która została powołana przez Komisję Polityki Społecznej i Rodziny. Podkomisja przedstawiła sprawozdanie Komisji 5 października 2016 r. Sprawozdanie zawarte w druku sejmowym nr 919 zostało przyjęte przez Komisję Polityki Społecznej i Rodziny 3 listopada 2016 r.

Drugie czytanie projektu ustawy odbyło się na 30. posiedzeniu Sejmu. W trakcie dyskusji zgłoszono szesnaście poprawek rozszerzających zakres ustawy m. in. o możliwość przejścia na emeryturę w przypadku nieosiągnięcia wieku emerytalnego przy legitymowaniu się zwiększonym okresem składkowym, o zmiany w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników, a także dotyczących zasad przekazywania środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych do funduszu emerytalnego ZUS czy zasad obliczania podstawy wymiaru emerytury dla osób objętych ustawą – Karta Nauczyciela. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny rekomendowała Sejmowi odrzucenie wszystkich poprawek. Na tym samym posiedzeniu Sejm przyjął ustawę, głosując zgodnie ze wskazaniem Komisji zawartymi w druku sejmowym nr 919–A.

Za przyjęciem ustawy oddano 262 głosy, przeciw było 149 posłów, wstrzymało się 19 osób.

III. Uwagi szczegółowe

Nowelizację przepisów emerytalnych dotyczącą wieku emerytalnego, mimo że jej sednem jest powrót do uregulowań obowiązujących niedawno, należy zaliczyć do istotnych zmian nie tylko w systemie prawnym, lecz także o szerszym charakterze społecznym, a jednocześnie znaczącym w skali podejmowanych indywidualnie decyzji i życiowych planów przyszłych emerytów, mając przy tym znaczenie także gospodarcze. W kontekście zaś poszanowania zasady pewności prawa i zaufania do stanowionego prawa sytuacja dokonywania zmiany tak istotnej w dość krótkim czasie po jej uchwaleniu może budzić wątpliwość.

Patrząc szczegółowo na przyjętą ustawę, trzeba zauważyć, nie dokonano w niej zmiany ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842). Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z podwyższeniem wieku emerytalnego z dniem 1 stycznia 2012 r. zmieniła jej art. 127 ust. 2 oraz art. 138 w zakresie ust. 2. Niedługo potem ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1198) do wspomnianego

art. 127 dodała ust. 5, który w przyjętym przez nią brzmieniu obowiązuje od 1 października 2014 r. Niniejsza nowelizacja pozostawiła jednak zarówno art. 127 ust. 2 i ust. 5, jak i art. 138 ust. 2 w brzmieniu dotychczasowym. Proponowana zmiana dotyczy wyłącznie wieku.

Propozycja poprawki:

Po art. 11 dodaje się art. 11a w brzmieniu:

„Art. 11a. W ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 127:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Stosunek pracy mianowanego nauczyciela akademickiego zatrudnionego w uczelni publicznej wygasa z końcem roku akademickiego, w którym ukończył on sześćdziesiąty piąty rok życia, jeżeli nabył prawo do emerytury. Jeżeli z ukończeniem sześćdziesiątego piątego roku życia osoba ta nie nabyła prawa do emerytury, wygaśnięcie stosunku pracy następuje z końcem roku akademickiego, w którym nabędzie to prawo. Stosunek pracy mianowanego nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora, zatrudnionego na stanowisku profesora nadzwyczajnego lub zwyczajnego w uczelni publicznej, wygasa z końcem roku akademickiego, w którym ukończył on siedemdziesiąty rok życia.”,

b) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Stosunek pracy mianowanego nauczyciela akademickiego pełniącego funkcję prorektora, kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej i jego zastępcy, z końcem roku akademickiego, w którym ukończył on sześćdziesiąty piąty rok życia, a w przypadku mianowanego nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora z końcem roku akademickiego, w którym ukończył on siedemdziesiąty rok życia, przekształca się – na czas pozostały do zakończenia pełnienia tej funkcji – w stosunek pracy na podstawie umowy o pracę.”;

2) w art. 138 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Mianowany nauczyciel akademicki przechodzący na emeryturę w związku z osiągnięciem sześćdziesiątego piątego roku życia nie może zostać ponownie mianowany.”.

Bożena Langner

Główny legislator